

Talking point งาน Financing the Transition: การเงินเพื่อปรับตัวสู่ความยั่งยืนของภาคธุรกิจ

หัวข้อ “รพท. กับการขับเคลื่อนภาคการเงินเพื่อความยั่งยืน”

นายรณดล นุ่มนนท์ รองผู้ว่าการ ด้านเสถียรภาพสถาบันการเงิน

วันพุธที่ 7 สิงหาคม 2567 เวลา 10.30 – 10.40 น. ณ ห้องภัทรรวมใจ อาคาร 2 ชั้น 2 รพท.

รพท. กับ ภาคการเงินเพื่อความยั่งยืนมีที่มาอย่างไร และมีเส้นทางการขับเคลื่อนอย่างไร กว่าจะมาถึงวันนี้?

- ท้าโลกหันมาให้ความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจตามแนวคิดการเติบโตอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) เนื่องจากการพัฒนาที่รวดเร็วแบบเศรษฐกิจทุนนิยมก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบในหลายมิติ ทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ มลพิษ ตลอดจนปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม และปัญหาการทุจริต ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้ง การฟ้องร้องทางกฎหมาย และย้อนกลับมาส่งผลกระทบต่อภาคธุรกิจ เศรษฐกิจและสังคมในที่สุด
- ภาคสถาบันการเงินในฐานะกลไกสำคัญในการจัดสรรเงินทุน ถูกคาดหวังจากสังคมในการปรับเปลี่ยนบทบาทและกลยุทธ์ในการดำเนินงานเพื่อช่วยลดผลกระทบดังกล่าว จึงนำไปสู่แนวคิดการธนาคารเพื่อความยั่งยืน (Sustainable Banking) ที่มุ่งเน้นการดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล ตลอดจนมีบทบาทสำคัญในการช่วยผลักดันและจูงใจให้ภาคส่วนอื่น ๆ มีการดำเนินการในทิศทางที่นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติ ESG ดังกล่าว

ช่วงแรก: สร้างความตระหนักเรื่อง ESG และ Sustainable Banking (2018 - 2019)

- การผลักดันให้เกิด sustainable banking อย่างแท้จริง ต้องอาศัยการมีวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการเติบโตทางธุรกิจอย่างยั่งยืนในระยะยาวมากกว่าผลตอบแทนในระยะสั้น และให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลในการดำเนินงาน รพท. จึงได้เริ่มต้นเส้นทางการขับเคลื่อนภาคการเงินเพื่อความยั่งยืน ด้วยการผลักดันให้ สง. เห็นความสำคัญและมี commitment ในเรื่อง ESG
- ในปี 2018 รพท. ได้จัดงาน Bangkok Sustainable Banking Forum (BSBF) ขึ้นเป็นครั้งแรก โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญและผู้แทนสถาบันการเงินในต่างประเทศที่ได้ดำเนินการเรื่องนี้มาระยะหนึ่งแล้ว มาเล่าประสบการณ์และ best practices ของการดำเนินการเรื่อง Sustainable Banking ให้แก่กรรมการ CEO และผู้บริหารระดับสูงของสถาบันการเงินในไทย ซึ่งได้รับการตอบรับที่ดี และทำให้ สง. มีความตระหนักและให้ความสำคัญในเรื่อง ESG และเริ่มนำแนวคิด sustainable banking มาขับเคลื่อนในองค์กร
- โดยเริ่มด้วย tone from the top จากกรรมการและผู้บริหารระดับสูง โดยขอยก Quote ของคุณปรีดี จากงาน BSBF ปี 2019 “The banking sector will help embrace sustainability for the country; we have made progress; we can do it together. No Turning Back.”
- ในปีถัดมา (2019) ธนาคารพาณิชย์ในไทยได้แสดงให้เห็นถึง เจตนารมณ์ที่จะแสดงความร่วมมือในเรื่อง ESG โดยร่วมกันลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกำหนดแนวทางการดำเนินกิจการธนาคารอย่าง

ยั่งยืนในด้านการให้สินเชื่ออย่างรับผิดชอบ (Sustainable Banking Guidelines – Responsible Lending) ซึ่งครอบคลุม

- 1) การแสดงเจตนารมณ์ในการปล่อยสินเชื่ออย่างมีความรับผิดชอบ (Commitment) และการสนับสนุนของผู้บริหารระดับสูง (Tone from the Top)
- 2) การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Engagement)
- 3) การกำหนดนโยบายและกระบวนการทำงานภายใน (Internal Implementation Mechanisms) ที่ชัดเจน
- (4) การเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส (Transparency)

ช่วงที่สอง: กำหนดทิศทางการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม (2021-2022)

- ถัดมาในช่วงหลัง covid ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change) และ Environment มีความรุนแรงและเร็วกว่าที่คาด หลายประเทศตั้งเป้าและมีการขับเคลื่อนในเรื่องนี้อย่างจริงจัง ภาคธุรกิจและภาคการเงินที่ฟื้นตัวจากสถานการณ์โควิดและตั้งเป้าปรับตัวให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- กรณีของไทยหลัง covid ภาคธุรกิจและภาคการเงินที่ฟื้นตัวจากสถานการณ์โควิด ต้องเผชิญกับความท้าทายในเรื่องการปรับตัวเข้าสู่โลกใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการปรับตัวไปสู่ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม
- สิ่งที่ ธปท. ดำเนินการ
 - ธปท. มีมาตรการสินเชื่อเพื่อการปรับตัว (Transformation Loan) แบ่งส่วนหนึ่งมาสนับสนุนธุรกิจ SMEs ปรับตัวไปสู่ green มากขึ้นโดย มียอดอนุมัติสินเชื่อเพื่อการปรับตัวเรื่อง green ไปทั้งสิ้นกว่า 7,000 ลบ.
 - นอกจากนั้น ในปี 2022 ธปท. ได้เผยแพร่เอกสาร "ทิศทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ภายใต้ภูมิทัศน์ใหม่ภาคการเงินไทย" (Green Directional paper) เพื่อสื่อสารทิศทางการขับเคลื่อนใน Green ผ่านการวางรากฐานสำคัญ (building blocks) 5 ด้านเพื่อให้เกิด green ecosystem ที่จะช่วยให้ภาคการเงินไทยสามารถรับมือความเสี่ยง และสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านของภาคเศรษฐกิจไปสู่ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างราบรื่นทันการณ์
- ในปีเดียวกัน สมาคมธนาคารไทยประกาศเจตนารมณ์ด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล หรือ ESG Declaration โดยเน้นประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับทิศทางของ ธปท.

ช่วงที่สาม: การวางรากฐานสำคัญสำหรับระบบนิเวศน์ด้านสิ่งแวดล้อม (2023)

- หลังจากออก green directional paper แล้วในปีที่แล้ว (2023) ธปท. มุ่งเน้นการวางรากฐานสำหรับ green ecosystem โดย
 - 1) การออกแนวนโยบาย ธปท.(standard practice) เพื่อสื่อสารความคาดหวังต่อ สง. ให้ผนวกประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในการดำเนินธุรกิจ

2) การร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำ Thailand Taxonomy เพื่อให้มีนิยามกลางสำหรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จัดเป็นสีเขียว ที่เหมาะกับบริบทไทย

3) capacity building ให้แก่บุคลากรในภาค สง.

- ในฝั่งภาคสถาบันการเงิน มีการเตรียมการและเริ่มผนวกประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจ
 - สมาคมธนาคารไทย จัดทำ Industry Handbook เป็นคู่มือในการปฏิบัติตาม standard practice ของ ธปท.
 - สง. มีการทำ capacity building ภายในองค์กร

ช่วงปัจจุบัน: การลงมือทำจริง เพื่อให้เกิดการปรับตัวที่เห็นผลเป็นรูปธรรม (2023-2024)

- การวางรากฐานสำหรับ green ecosystem ให้ได้มาตรฐานต้องใช้เวลา แต่เราต้องเริ่มก้าวเดิน โดยคำนึงถึงบริบทประเทศไทยที่โครงสร้างเศรษฐกิจเป็น brown เยอะ มีความเปราะบางต่อภัยธรรมชาติ และ SMEs ซึ่งเป็นรากฐานเศรษฐกิจไทย ยังไม่พร้อมและไม่สามารถปรับตัวด้วย pace เดียวกับรายใหญ่ได้
- ธปท. จึงเน้นผลักดันร่วมกับ สง. ให้มีการออกแบบผลิตภัณฑ์สนับสนุนเงินทุนให้ภาคธุรกิจโดยเฉพาะ SMEs มีการปรับตัวอย่างเป็นรูปธรรม เหมาะกับบริบทไทย
 - ช่วงปลายปีที่แล้ว 2023 ธปท. ได้ร่วมกับ KTB, SCB, ธกส. ทำโครงการนำร่อง (pilot project) ในอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลเพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนกระบวนการเก็บเกี่ยวอ้อย เพื่อลดการเผาอ้อยและลด PM 2.5 ด้วยผลิตภัณฑ์สินเชื่ออัตราดอกเบี้ยพิเศษ โดยมี KPI ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม เช่น สัดส่วนอ้อยเผาที่ลดลง ซึ่งในฤดูกาลที่ผ่านมามีการปล่อยสินเชื่อแก่โรงงานน้ำตาลไปแล้วประมาณ 1,250 ล้านบาท และเพื่อที่จะให้ขยายผลไปยัง sector อื่นที่สำคัญด้วย จึงเป็นที่มาของโครงการ financing the transition กับ ธพ. ที่สนใจ ทั้ง 8 แห่ง เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เงินทุนสนับสนุนการปรับตัวของภาคธุรกิจที่ (1) ตอบโจทย์บริบทไทย โดยครอบคลุมภาคเศรษฐกิจที่สำคัญมากขึ้นและช่วยให้ SMEs เริ่มปรับตัวจาก baby steps ก่อน (2) จูงใจให้ลูกค้าปรับตัวอย่างมีนัยให้เกิดผลจริง รวมถึงจุดประกายให้คนอื่นทำตามได้
- ตลอดระยะเวลา 9 เดือนที่ผ่านมา ธปท. ทำงานร่วมกับกับ ธพ. ทั้ง 8 แห่งอย่างใกล้ชิด ซึ่งกว่าจะมาถึงวันนี้ ก็มีความท้าทายมากมาย ตั้งแต่
 1. การทำความเข้าใจร่วมกันว่าทำไมเราจึงต้องทำโครงการนี้ บริบทของไทยที่ต่างจากสากลอย่างไร ผลิตภัณฑ์เงินทุนสนับสนุนการปรับตัวของภาคธุรกิจที่คาดหวังจากโครงการนี้ มีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์ green finance ที่มีอยู่ในปัจจุบันอย่างไร ความไม่แน่ใจว่าลูกค้าโดยเฉพาะ SMEs มีกี่รายที่สนใจ พร้อมและต้องการปรับตัว และผลิตภัณฑ์เงินทุนจาก สง. รูปแบบใดจึงจะตอบโจทย์และจูงใจให้ลูกค้าปรับตัวอย่างจริงจัง หลาย ธพ. ที่เข้าร่วมโครงการจึงได้มีการ engage

ลูกค้าที่อยู่ในภาคเศรษฐกิจที่มีความจำเป็นปรับตัว (หลายแห่งทำ survey จัด forum ให้ความรู้ คำแนะนำเรื่องการปรับตัวแก่ลูกค้า) ซึ่งใช้เวลาอีกพอสมควร

2. หลังจากที่ได้ไปคุยกับลูกค้าแล้ว ธพ. หลายแห่ง พบว่า ลูกค้า SMEs ส่วนใหญ่ไม่ตระหนักและยังไม่สนใจปรับตัว สำหรับรายที่สนใจและพร้อมปรับตัวแล้ว ส่วนใหญ่ไม่รู้จะเริ่มต้นหรือทำอย่างไร ดังนั้น การสนับสนุนลูกค้าด้วยเงินทุนเพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ ธพ. จำเป็นต้องหา strategic partners ที่มีความเชี่ยวชาญมาช่วยสนับสนุนลูกค้าด้านการให้ความรู้ คำปรึกษาและ know how ด้วย

นอกจากนี้ การจะผลักดันเรื่องนี้ให้ scale ได้ในวงกว้าง จำเป็นต้องมีนโยบาย/มาตรการด้าน push และ pull จากภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องด้วย เพื่อสร้างแรงผลักดันให้ SMEs ตระหนักและเห็นความจำเป็นที่จะต้องเริ่มปรับตัวมากขึ้น

- หลายธนาคารต้องพัฒนา/ออก product ใหม่ เนื่องจากต้องกำหนด terms and condition ที่เหมาะสมกับการปรับตัวแบบ baby steps แก่ SMEs และสามารถจูงใจให้ SMEs ปรับตัวอย่างจริงจังได้ ซึ่งต้องใช้เวลา และต้องผ่านกระบวนการพิจารณาอนุมัติจาก board ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี แสดงให้เห็น commitment และเป็น tone from the top อย่างแท้จริง ผมขอขอบคุณธนาคารทั้ง 8 แห่ง เป็นอย่างมากที่มาร่วมผลักดันโครงการนี้ ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าโครงการนี้จะเป็นการจุดประกายและนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง
- อย่างไรก็ดี สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้น และยังมีเรื่องที่ต้องดำเนินการต่ออีกมาก โดยหวังว่าการปรับตัวอย่างจริงจังในวันนี้ไม่ได้เร็วเกินไป สามารถพาพวกเราเดินไปพร้อมกันได้ และไม่ช้าเกินไปที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม การเริ่มเดินบนถนนแห่งนี้ เพื่อสนับสนุนให้ SMEs เริ่มปรับตัวและเดินบนถนนเส้นนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป